

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2023-27-4>

УДК 811

БАРАНОВСЬКА Л. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

УКРАЇНІЗМИ В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ: ЕТИМОЛОГІЯ ТА СЕМАНТИКА

У цій статті розглядаємо українські лексичні запозичення в літературній польській мові, їх тематику, семантику, граматичну адаптацію, конотацію лексем, а передусім – етимологію запозичених назв. Більшість лексем, які словник-джерело визначає як українізми, як виявилось у дослідженні, має тюркське походження, що наштовхує на думку про посередницьку роль української мови. Українізми демонструють рівнозначність семантики й належать до усних запозичень, присвоєних польською мовою у більшому чи меншому ступені.

Ключові слова: українізм, українська мова, польська мова, запозичення, семантика, етимологія, зіставне мовознавство

BARANOVSKA L.

Vasyl' Stus Donetsk National University

UKRAINISMS IN THE POLISH LANGUAGE: ETYMOLOGY AND SEMANTICS

Cultural, political, economic ties between peoples contribute to the emergence of mutual borrowing. Many lexemes in the Ukrainian language come from Polish, and the Polish language, in turn, borrows from Ukrainian. Lexical borrowings from the Ukrainian language in Polish written records appeared lay for a long period of XVI-XIX centuries. Ukrainian lexical elements had an influence on the formation of the lexical composition of the Polish literary language, which was especially noticeable in the period of romanticism in the work of representatives of the «Ukrainian school» in Polish literature.

This article examines Ukrainian lexical borrowings in the literary Polish language on the basis of «Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych», their matter, semantics, grammatical adaptation, the connotation of lexemes, and above all the etymology of borrowings. The dictionary does not always indicate the mediating functions of one or another language, including Ukrainian, in the borrowing process. In this regard, some Turkicisms that entered the Polish language through Ukrainian are presented as Ukrainianisms. But the majority of lexemes, which the source dictionary defines as Ukrainianisms, have a Turkic origin, which suggests the mediating role of the Ukrainian language. Ukrainianism are mainly related to the subject of «man», as well as to his activities, in particular domestic and military, demonstrate equivalence of semantics and belong to oral borrowings, assigned mostly in Polish to a lesser extent. Among the borrowings there are obsolete and polysemous words. The article emphasizes the historical process of language integration, particularly Slavic languages.

Keywords: Ukrainianism, Ukrainian, Polish, borrowing, semantics, etymology, comparative linguistics

Постановка проблеми в загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Взаємні лексичні запозичення, зумовлені культурними, політичними й економічними зв'язками між народами, належать до найбільш актуальних питань в українській та польській лінгвістиці. Знайома форма й зрозумілість лексем зі спільною семантикою наштовхують на доречність використання явища позитивного трансферу, сприяють розумінню сенсу, що, безумовно, має велику практичну цінність.

У науковій літературі маємо наступні тлумачення поняття «запозичення». «Запозичення – звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення» [7, с. 194]. А. Загнітко зазначає, що «запозичення – це елементи чужої мови (слова, морфем, синтаксичні конструкції тощо), перенесені з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів і міжособистісної, міжнародної комунікації» [3, с. 304].

Найбільший вплив українських лексичних елементів на формування лексичного складу польської літературної мови простежується у період романтизму. Завдяки творчості польських письменників, які походили з етнічних українських земель та використовували у своїх творах українізми, лексика українського походження вживалися носіями як власне польська й входила до основного лексичного складу літературної мови. Передусім це стосувалося авторів, які належали до «української школи» у польській літературі: А. Мальчевського, С. Гоцинського, М. Гославського, Й. Б. Залеського, Т. Заборовського, Т. Падури, М. Грабовського, М. Чайковського, певною мірою Ю. Словацького.

«Частина українізмів проникла до польської мови ще в XVI-XVII ст., створивши підґрунтя для функціонування українських слів у XVIII-XX ст. не тільки як екзотизмів у творах польських письменників – вихідців з етнічних українських земель, але як стилістично нейтральної лексики. Запозичення набули особливого поширення в епоху романтизму, коли посилено пропагувалися зв'язки творчості письменника з його найближчим оточенням, із землею і народом, серед якого він живе, із фольклорними й історичними традиціями... Переймання, а згодом і запозичення українських лексичних елементів у польську літературну мову другої половини XVIII – кінця XX ст. відбувалося усним (говірки, т.зв. кресовий діалект), а також писемним (мова художньої літератури) шляхом» [6].

Аналіз досліджень та публікацій

Дослідженням у галузі етимології польської лексики присвячені роботи А. Баньковського [9], В. Борися [10], С. Дубіша [11], А. Марковського [13], Ф. Славського [14], А. Фаловського [12] та інших. Українсько-польським міжмовним контактам присвячені дослідження І. Кононенко та Н. Совтис. Традиційно набагато більше уваги приділялося впливу польської мови на українську, натомість зворотний вплив вивчався значно менше. Крім того, практично поза увагою залишався факт, що значна частина українізмів, які містять польські етимологічні видання, мають джерело у тюркських мовах.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає у визначенні частки, тематики та семантики українізмів у польській мові та дослідженні їх етимології як прояву історичного процесу інтеграції мов.

Виклад основного матеріалу дослідження

Польська мова запозичила переважну більшість лексем з європейських мов, а саме з германських та романських [1], що пов'язане з їх спільним джерелом у латинській та грецькій мовах. У процесі аналізу іншомовних запозичень у польській мові на основі словника «Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych» авторства А. Марковського та Р. Павельца [13] були виявлені запозичення, зазначені у джерелі як українізми. Передусім викликає сумніви їх кількість. Наприклад, за даними А. Фаловського, у «Словнику польської мови» за ред. М. Шимчака зафіксовано 127 лексем українського походження [12, с. 210], в «Універсальному словнику польської мови» за редакцією С. Дубіша нараховуємо 168 таких лексем [11, с. 410]. «У цьому словнику не завжди вказується на посередницькі функції тієї чи іншої мови, в тому числі української, у процесі запозичень. У зв'язку із цим, наприклад, деякі тюркізми, що потрапили в польську мову через українську, подаються як «чисті» українізми... Н. М. Совтис вважає, що в польській мові налічується близько 300 українізмів, проте авторка описує чимало регіональних, застарілих одиниць, які не увійшли до сучасних словників польської мови» [4, с. 3].

«Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych» авторства А. Марковського та Р. Павельца подає лише 25 запозичень з української мови, для яких, як побачимо, українська мова була лише мовою-посередником.

АТАМАН (укр. отаман — старшина козацького війська і начальник в козацьких поселеннях) [13, с. 63]. Етимологічний словник української мови в 7 томах під ред. О.С. Мельничука та ін. (далі ЕСУМ) пояснює лексему як «ватажок козацького війська; ватажок, керівник» і вказує на його походження з кримськотатарської мови (кримськотатарське *атаман* «великий батько, найстарший» пов'язане з *ата* «батько» (-ман — збільшувальний суфікс); у татар спочатку, очевидно, означало «старший пастух», букв. «батько пастухів»; ці ж отамани верховодили й під час грабіжницьких наскоків на українські землі; з української мови проникло в сусідні, а через російське посередництво як вторинне запозичення — і в сучасні тюркські мови (татарську, киргизьку, казахську, азербайджанську) [2, т.4, с. 231].

ВАШМАТ (укр. бахмат) словник під редакцією А. Марковського та Р. Павельца подає як запозичення з турецької [13, с. 76] і подає наступні його значення: 1. у давній Польщі: кремезний, швидкий і дуже витривалий татарський кінь; 2. сьогодні: поетична назва коня. Натомість ЕСУМ містить таку інформацію: «верховий кінь; в'ючний кінь; малорослий міцний кінь» і зазначає, що його етимологія не зовсім ясна; вважається запозиченням з татарської (точніше, ногайської) мови, в якій пояснюється як складне слово, утворене з *пахн* «широкий» (перс. *pehn*) і *ат* «кінь», спільно тюркського походження [2, т.1, с. 152].

БАЙДАК (укр. байдак — великий човен без палуби, раніше вживався на річках України, Білорусі та на Чорному морі) [13, с. 76] згідно з ЕСУМ «річкове судно; невеликий плавучий водяний млин» вважається [8, т.1, с. 107] запозиченням з якоїсь східної мови, точно не визначеної; можливо, споріднене з *байда* «довбаний човен» [2, т.1, с. 115].

BEZHOŁOWIE (укр. безголов'я — плутанина, замішання і безлад, що виникають через відсутність керівництва і дисципліни) [13, с. 89], якого немає в ЕСУМ, а Словник української мови пояснює його так: «безголов'я, рідше безголів'я — нещастя, горе, біда [5, т.1, с. 123]. Корінь лексеми: -голов- виводиться від праслов'янського *golva*; спорідненого з литовським *galvā* «голова», латиським *galva*, пруським *gallū* (знах. в. *galwan*); менш імовірно з фонетичного погляду пов'язання з праслов'янським *goľь* [2, т.1, с. 551].

BUŁANY (укр. буланий — кінська жовто-коричнева масть) [13, с. 89], в ЕСУМ: «світло-рудий (про коня); запозичено, можливо, через російське посередництво, з тюркських мов; чагатайська, татарська, ойротська, тувинська, казахська *булан* «лось»; ясно-жовтий», алтайська, хакаська *пулан*, татарська, башкирська *болан* «олень; оленьчої масті; лось; лосиної масті», чуваська *палан* «олень; лось», давньотюркська *bulan* «лось» [2, т.1, с. 289].

BUŁANEK (кінь буланої масті) [13, с. 89] — зменшувальна форма від *буланий*.

CHUTOR / FUTOR (укр. хутір — окрема садиба, козацька станиця або господарство, розташовані далеко від інших в Україні та Росії [13, с. 119]. ЕСУМ визначає його етимологію як не зовсім ясну; припускається запозичення з угорського *határ* «кордон, межа», до якого зводяться словенське *határ* «межа, край», сербохорватське *hatař* «належні селу землі», пов'язується із давньовірхньонімецьким *huntari* «округа; село; район» [2, т.6, с. 224].

FUTOR — те ж саме що хутір [13, с. 261].

CZAMBUŁ (укр. чамбул — татарський загін, раніше в польській мові також у значенні «татарська навала» з турецької [13, с. 129]. В ЕСУМ: «кінний загін (татар або запорізьких козаків)» (іст.) — запозичення з турецької мови *çapul* «грабування, здобич» [2, т.6, с. 278].

CZEKAN (укр. чекан — запозичення з турецької, має значення: 1. колишня холодна зброя: сокира з довгою ручкою; 2. тростина зі сталевією голівкою і шипом, що використовується в альпінізмі [13, с. 129]. У словнику: «вид старовинної зброї; знаряддя для карбування; кирка, мотика» від праслов'янського *čakan/čekanъ*; давнє запозичення з тюркських мов, чагатайське *čakan* «бойова сокира», пов'язане з турецьким *çakmak* «бити, карбувати» [2, т.6, с. 291].

ESAUŁ (укр. осавул — офіцерське звання у козацькому війську, з турецької [13, с. 217], в ЕСУМ натомість «виборна службова особа; офіцерський чин у козацких військах дореволюційної Росії; козачий чин, перший після отамана» (іст.) — запозичення з тюркських мов; чагатайське, турецьке, кумицьке, «розпорядник, виконавець наказів», азербайджанське, уйгурське *iasaw^oul* «ад'ютант», казахське, каракалпацьке *jasaw^oyl* «розсильний, кур'єр» походять від монгольського *iasaγul* < *zasayul* «розпорядник, помічник командира загону» і разом з ним зводяться до тюркського дієслова *iasa-* «приводити до ладу, влаштовувати» [2, т.4, с. 217].

KABANOS (укр. кабанос від *кабан* — тонка, довга, суха ковбаса зі свинини, рідше конини [13, с. 348]. ЕСУМ пояснює: «Назва страви походить від запозиченого з тюркських мов слова *кабан*, у польській мові цим словом в XIX столітті називали м'ясо молодої свині, яку вигодовують в основному картоплею; таке м'ясо характеризувала висока якість. Безпосередньо лексема *кабан* — запозичення з тюркських мов; татарське, чагатайське, алтайське, казахське, кипчацьке, азербайджанське, балкарське, карачаївське, турецьке діал. *kaban* «кнур» споріднене з монгольським *qaban* «кнур; дикий кабан» [2, т.2, с. 330].

KARY (укр. карий, запозичення з турецької), має значення: 1. колір масті коня: чорний; 2. кін з чорною блискучою шерстю [13, с. 367]. Своєю чергою ЕСУМ виводить етимологію прикметника як запозичення з тюркських мов, можливо, з болгарської *kar*; турецьке *kara* «чорний» (звідки також болгарське *кара*, сербохорватське *kàra*, каракалпацьке, ногайське, татарське, башкирське, киргизьке, казахське, *кара* [2, т.2, с. 391].

I KOZAK (укр. козак): 1. особа, яка належала до групи людей, сформованої на Нижньому Дніпрі в Україні із селян і дрібної шляхти; 2. на теренах колишньої Речі Посполитої, Росії та Туреччини: воїн легкої кінноти, зазвичай рекрутувався з українського козацтва; 3. переносне значення «сміливий, демонструє мужність»; 4. український народний танок 2/4 такту, з присіданнями та закиданням ніг, який танцюють двоє чоловіків один проти одного»; 5. цінний їстівний гриб з білуватою або червоною шапочкою [13, с. 415] (в українській мові він називається підберезник або козарик).

II KOZAK — зимовий черевик, зазвичай утеплений, з високим м'яким верхом. Згідно з ЕСУМ також багатозначне слово: «В Україні в XV-XVIII ст. — вільна людина з кріпосних селян або міської бідноти, що втекла на південні землі України й брала участь у визвольній боротьбі проти татаро-турецьких і польських загарбників; нащадок такої людини; у Росії XVI-XVIII ст. — вільна людина з кріпосних селян або міської бідноти, що втекла на край держави (Дон, Яік); у дореволюційній Росії з XVIII ст. — представник військового стану, уродженець військових областей, який був зобов'язаний служити в армії за пільгове користування землею; рядовий кавалерійської частини, укомплектованої з таких представників; уродженець колишніх військових областей; парубок, юнак; відважний, завзятий, хоробрий чоловік; веселий, жвавий український народний танець, спочатку поширений серед козацтва; музика до цього танцю» — давнє запозичення з тюркських мов; турецьке *kazak* «козак», кримськотатарське *kazak* «вільна, незалежна людина; шукач пригод, бродяга», казахське, татарське, киргизьке, азербайджанське, башкирське *qazaq* «слуга», кумикське *kazak* «зброєносець у феодала, дружинник», чагатайське *kazak* «вільна людина; бродяга, розбійник» пов'язуються з давньотюркським *kez-* «ходити, блукати, мандрувати»; у польській *kozak* — запозичення з української.

I KOZACKI (укр. козацький) 1. пов'язаний з дніпровськими козаками; 2. пов'язаний з козаками — воїнами легкої кавалерії [13, с.416].

KURHAN (укр. курган — високий насип, споруджений у давнину на ознаменування якоїсь події або могила з доісторичних часів) [13, с.425], в українському етимологічному словнику: «запозичення з половецької (кипчацької) мови *kurgan* «твердиня, насипаний вал, фортеця; курган, висока могила» пов'язане з тюркським *kur-* «спорудити, укріпити, зміцнити» [2, т.3, с.152].

KUTIA (укр. кутя — страва з вареного пшеничного зерна, рідше рису або крупи, змішаного з тертим маком і медом, іноді також із сухофруктами) [13, с.426]. ЕСУМ зазначає: кутя — «обрядова каша з ячмінних або пшеничних зерен з солодкою підливою» — запозичення з грецької мови; новогрецьке *κουκκί(ov)* «боби; зерно; зернина» (мн. *κουκκιά* «боби») походить від грецького *κόκκος* «зерно» [2, т.3, с.153].

MAMAŁYGA (укр. мамалига з румунської): 1. густа страва з розвареного кукурудзяного борошна або крупи, полита розтопленим свинячим жиром; 2. переносне — густа, неприємна на вигляд, зазвичай переварена страва [13, с.457]. В ЕСУМ це: «густа каша з кукурудзяного борошна», є запозиченням з молдавської й румунської мов; молдавське *mămăliǵă*, румунське *mămăliǵă*, пов'язане з італійським *mèliga, mèlica* «сорго»,

melicene «кукурудза», спорідненими з *miglio* «просо, пшоно», що виникло з латинського *milium*. Польське *tamałyga* — запозичення з української [2, т.3, с.375].

РОНУБЕЛ (з укр. погубель, раніше означало «померти» [13, с. 592]. Натомість в українському етимологічному словнику маємо *gubiti* «страждати; пропадати; хиріти, хворіти»; праслов'янське *gybati* (*gybēti*), *gybŋoti*, пов'язане з *gubiti* «губити», *gьbŋoti* «гнути»; значення розвинулось від первісного «схилятися, згинатися від слабості, старості» до «гнути» [2, т.4, с. 503].

ПОРОНУ (укр. пороги — поперечні пороги в річищі, що часто утворюють водоспади, характерні для великих річок України, особливо Дніпра) [13, с. 599]. ЕСУМ пов'язує поріг (у мн. пороги) з праслов'янським *porgъ*; споріднене з литовським *pérgas* «рибальський човен (видовбаний з одного стовбура)», латинським *pergula* «прибудова перед будинком, муром; хата, кімната на горіщі», первісно слово означало, очевидно, суцільну масивну колоду, на якій стояв будинок, у тому числі і двері; старослов'янським прагъ. Польське *poroży* є запозиченням з української мови [2, т.4, с.522].

PROWODYR (укр. проводир — особа, яка підбурює групу людей до злих вчинків, часто подаючи особистий приклад і очолюючи цю групу) [13, с. 621]. В ЕСУМ ця лексема відсутня, натомість в інших джерелах зазначається, що його семантика збігається з провідник, ватажок. Префікс лексеми: про-; корінь: -вод-; суфікс: -ир, тому можемо прослідкувати етимологію слова *vestu* від праслов'янського *vesti*, *vedti*, *voditi*; споріднене з литовським *vèsti* «вести», *vadžióti* «водити», латиським *vadāt* «водити», *vadīt* «проводити», пруським *vedduns* «ведений»; індоевропейським *uedh/uodh-* «водити»; старослов'янським *vestu*, *vodumu* [2, т.1, с. 364].

ТАБОР (укр. табір, оточений возами): 1. група людей, особливо циган, що подорожують возами; також заснований ними табір; 2. транспортні засоби, які належать установі; 3. у старій армії: вози, що везуть припаси позаду війська на марші; також: укріплений табір, що складається з цих возів, розташованих по колу та з'єднаних разом [13, с. 725]. Натомість ЕСУМ вказує, що загальноприйнятої етимології не має; останнім часом виводиться з чеської мови, де первісно означало гуситський табір та було пов'язане з назвою міста і, далі, біблійної гори *Tábor* «Фавор»; здебільшого вважається запозиченням з тюркських мов (пор. кримськотатарське *tabur* «воєнний обоз») [2, т.5, с. 499].

ТАБУН (укр. табун — запозичення з турецької): 1. табун коней або великої рогатої худоби, зокрема степовий табун; 2. переносне значення — велика неорганізована група людей [13, с. 725]. В ЕСУМ — запозичення з тюркських мов; татарське, чагатайське *табун* «табун, стадо», турецьке, кримськотатарське *табым* зіставляються з монгольським *tabun* «п'ять» [2, т.5, с. 500].

ТРЕПАК (укр. трепак — російський і український жвавий народний танець, під час якого танцюристи рухаються дрібними кроками, тупають ногами й часто згинають коліна [13, с. 745]. В ЕСУМ тропак — «український народний танець від праслов'янського *tropati* «тупати; стукати; шуміти»; зіставляється з литовським *trapinė'ti* «постукувати ногами», пруським *trapt* «ступати», грецьким *τραπέω* «ступаю, витискаю», що зводяться до звуконаслідувального індоевропейського *trep-* «ступати, топтати; ходити дрібними кроками» [т.5 с.648].

ВАТАЖКА (укр. ватажок): 1. раніше: воєначальник українських козаків; 2. раніше: командир ватаги - озброєного загону; 3. особа, яка стоїть на чолі ватаги – зграї опришків, хуліганів [с. 764]. В ЕСУМ це «натовп, гурт, загін, артіль; зграя, череда», яке запозичене з чуваського *vātaŷ*, *uotaŷ*, спорідненого з давньотюркським *otaŷ* «намет, кімната, сім'я», турецьким *oda*, *odak* «кімната; будинок», які зводяться до тюркського *ota-* (*o:t-*) «грітися; розпалювати вогонь»; менш переконливою є думка (про зв'язок з румунським *vătăș* «сторож», що походить від турецького *vattas* «пастух», джерелом якого є арабським *vattās*; можливо, що в цьому гнізді об'єдналися запозичення з обох джерел [т.1 с.339].

Звісно, цим переліком українські запозичення не вичерпуються. До них належать, наприклад: *bandura*, *burka*, *cerkiew*, *bohатыr*, *chata*, *czajka*, *czereśnia*, *czeremcha*, *czumak*, *czupryna*, *duma*, *hajdamaka*, *hramota*, *horodyszczе*, *mołodyca*, *nahajka*, *kobza*, *krynica*, *oczeret*, *orda*, *pop*, *sielanka*, *step*, *wertep*, *wieźdźma*, *znachor* та ін., але обране для дослідження джерело не містить їх.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Кожна мова не існує ізольовано, вона постійно розвивається та збагачується, поповнює свій лексичний склад шляхом запозичень з інших мов. Практично половину українізмів становлять застарілі слова, деякі з них вимагають тлумачного словника. Н. Совтис в авторефераті дисертації подає приблизний час фіксації у польських писемних пам'ятках запозичень: у XV ст. запозичено: *ataman*, у XVI ст. *prowodyr*, *kurhan*, *bachmat*, *chutor*, *pohybel*, *kary*, *wataha*, у XVII ст. *asaul*, *bajdak*, XVII-XVIII ст. *poroży*, у XIX ст. *bezhołowie*, *kutia*, *tabun*.

Велику кількість українізмів зустрінемо під час вивчення творчості авторів, які належали до «української школи» у польській літературі й були представниками періоду романтизму. Розкриття української теми у творах Ю. Словацького передбачало введення в художні тексти українських лексичних запозичень: *burka*, *chatka*, *dumka*, *hoży*, *kozak*, *step* («Українська дума»). У творі Т. Падури «Запорожець» є *ataman*, *czajka*, *czahary*, *harne lice*, в «Кошовому» знайдемо *buńczuk*, *czahary*, *jary*, *Sicz*, *pidkowoczky*, *poganiec*, *ruczeńky*, а в кожному його вірші є *kozak* і *step*.

Переважну більшість запозичень складають назви, пов'язані з темою *людина*, а також із її діяльністю, зокрема, побутовою та військовою. Серед українізмів, запозичених польською мовою, зустрічається суто українська лексика, спільнослов'янська (6 лексичних одиниць), але значну частину запозичень становить лексика, яка потрапила в українську мову зі східних (зокрема тюркських) мов (12 лексичних одиниць). Саме цей факт настановлює на висновок, що українська мова була мовою-посередником. Таким чином, до польської мови потрапляли східні впливи, особливо це стосується побутової та військової термінології, а українська мова мала посередницькі функції. Тюркізми серед української лексики характеризуються наявністю кількох звуків «а»: *saraj, bazar, baklajan, байрак, кабан, сазан, чабан, барабан*. Своєю чергою, за посередництвом тюркських мов, в українську потрапляли арабізми. Виявлені також запозичення з латинської та грецької мов, але це швидше за все винятки, тому що переважну більшість іншомовних запозичень з цих мов польська черпала з європейських мов.

Більшість запозичень демонструє рівнозначність семантики. У деяких лексемах спостерігаємо розширення або звуження семантики в порівнянні з українською мовою: *bezholowie, prowodyr, watazka*. Виділяємо багатозначні слова: *kozak, tabor, tabun* та інші. Досить велика група слів – українізми, які не функціують у сучасній польській мові, хоча були присутні в ній у минулому. Так, серед запозичень зустрічаються застарілі слова, наприклад, *esaul*. Використання лексеми *chutor*, яку можна віднести до етнографізмів – в польській розмовній та писемній мові стилістично обмежене, тоді як *kutia*, яку можна віднести до діалектної лексики, прижилося в ній. *Tabun, wataha* у сучасній польській мові сприймається як польське, яке вже не асоціюється з українізмами. Переважно всі проаналізовані запозичення належать до усних. Це такі запозичення як, наприклад, *bajdak* (байдак), *kozak* (козак), натомість інші були присвоєні польською мовою у більшому чи меншому ступені: *bulany* (буланий), *czekan* (чекан), *kurhan* (курган), *esaul* (осавул).

Українські лексичні елементи мали вплив на формування лексичного складу польської літературної мови, зокрема, це простежується в період романтизму, коли польські письменники, які походили з етнічних українських земель, використовували у своїх творах українізми для відтворення локального колориту. З часом ця лексика стала вживатися носіями як власне польська і ввійшла до основного лексичного складу літературної мови [6].

Хоча запозичення з української мови відіграли у розвитку польської лексики не найбільшу роль, як можна було б очікувати, враховуючи історичні умови, проте семантична, фонетична й стилістична близькість, робить проблему польсько-українських лексичних контактів гідною ретельного вивчення. Цей процес триває і досі завдяки активізації політичних та економічних відносин між нашими країнами. Останні політичні події сприяють подальшому запозиченню українських елементів у польську мову.

Література

1. Барановська Л. Значення іншомовних запозичень у викладанні польської мови як іноземної. URL: <https://jlingst.donnu.edu.ua/issue/view/439>
2. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. К.: Наукова думка, 1982.
3. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012.
4. Кононенко І. Семантичні модифікації взаємних запозичень в українській і польській мові. URL: <https://www.researchgate.net/publication/341219720...>
5. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970—1980.
6. Совтис Н.М. Українські лексичні запозичення в польській літературній мові: автореф. дис... канд. філолог.наук. Київ, 2005.
7. Українська мова: енциклопедія. (Ред. О. Тараненко, В. Русанівський, М. Зяблюк та ін., вид. 2-ге, випр. і доп.). Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004.
8. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. т. 1–4. М., 1964-1973.
9. Bańkowski A. Etymologiczny słownik języka polskiego, t. 1–2. Warszawa, 2002.
10. Boryś W. URL: https://rcin.org.pl/Content/13132/PDF/WA243_26947_2631058_ETYM-SLO-I-POL.pdf
11. Dubisz S. Słownictwo pochodzenia ukraińskiego we współczesnej polszczyźnie [w:] Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze, t.15-16. Warszawa, 2003. S. 409-417.
12. Fałowski A. Wyrazy ukraińskie w najnowszej leksykografii polskiej [w:] Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze, t.III-IV. Kraków, 1995, S.209-237.
13. Markowski A., Pawelec R. Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych. (Red. haseł Agnieszka Kornaszewska et al). Warszawa: Wilga, 2003.
14. Sławski F. Słownik etymologiczny języka polskiego, t. 1–5. Kraków, 1952–1982.
15. Słownik języka polskiego PWN: w 3 t. / red. M.Szymczak. Warszawa: PWN, 1999.

References

1. Baranovska L. Znachennja inshomovnykh zapozychenj u vykladanni poljskjoji movy jak inozemnoji. URL: <https://jlingst.donnu.edu.ua/issue/view/439>
2. Etymologhichnyj slovnyk ukrajinskjoji movy: v 7 t. / redkol.: O. S. Melnychuk (ghol. red.) ta in. K. : Naukova dumka, 1982.
3. Zaghnitko, A. P. Slovnyk suchasnoji linghivistyky: ponjattja i terminy: u 4 t. Donecjk: DonNU, 2012.
4. Kononenko I. Semantychni modyfikaciji vzajemnykh zapozychenj v ukrajinsjkij i poljsjkij movi. URL: <https://www.researchgate.net/publication/341219720>...
5. Slovnyk ukrajinskjoji movy: v 11 tt. / AN URSSR. Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. K.: Naukova dumka, 1970—1980.
6. Sovtys N.M. Ukrajinsjki leksychni zapozychennja v poljsjkij literaturnij movi: avtoref. dys. kand filologh.nauk. Kyjiv, 2005.
7. Ukrajinsjka mova: encyklopedija. (Red. O. Taranenko, V. Rusanivskij, M. Zjabljuk ta in., vyd. 2-ghe, vypr. i dop.). Kyjiv: Ukr. encykl. im. M. P. Bazhana, 2004.
8. Fasmer M. Etymologhicheskyj slovarj russkogho jazyka. t. 1—4. M., 1964-1973.
9. Bańkowski A. Etymologiczny słownik języka polskiego, t. 1—2. Warszawa, 2002.
10. Boryś W. URL: https://rcin.org.pl/Content/13132/PDF/WA243_26947_2631058_ETYM-SLO-I-POL.pdf
11. Dubisz S. Słownictwo pochodzenia ukraińskiego we współczesnej polszczyźnie [w:] Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze, t.15-16. Warszawa, 2003. S. 409-417.
12. Fałowski A. Wyrazy ukraińskie w najnowszej leksykografii polskiej [w:] Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze, t.III-IV. Kraków, 1995, S.209-237.
13. Markowski A., Pawelec R. Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych. (Red. haseł Agnieszka Kornaszewska et al). Warszawa: Wilga, 2003.
14. Sławski F. Słownik etymologiczny języka polskiego, t. 1—5. Kraków, 1952—1982.
15. Słownik języka polskiego PWN: w 3 t. / red. M.Szymczak. Warszawa: PWN, 1999.